

Een onzeker Iran zou zijn kernwapenprogramma wel eens kunnen hervatten

Posted on 31 januari 2024 by Christ Klep

De Gaza-oorlog biedt Iran ongekende mogelijkheden. Zo lijkt het althans. Israël heeft grote moeite Hamas er definitief onder te krijgen en de internationale kritiek stapelt zich op. Lukt het Israël überhaupt om dit conflict met een 'overwinning' af te ronden? Teheran klinkt in elk geval triomfantelijk: 'De nederlaag die het zionistische regime gaat lijden, is niet slechts de nederlaag van dat regime, maar ook van de Verenigde Staten', verkondigde de Iraanse Opperste Leider Ali Khamenei. De mythe van Israëls onoverwinnelijkheid heeft een flinke knauw gekregen. De Israëlische inlichtingendiensten stonden met de onverwachte Hamas-aanval behoorlijk voor schut.

Nu heeft Iran een kans

De Gaza-oorlog dwingt Washington op zijn beurt tot een schoorvoetend beleid dat verdere escalatie moet voorkomen. En dat terwijl president Joe Biden de VS in

oktober vorig jaar nog als 'the essential nation' kwalificeerde: de supermogendheid waar niemand omheen kan. De westerse kritiek op Rusland vanwege Oekraïne klinkt nu eerder hypocriet, vooral in niet-westerse landen.

Iran benadrukt intussen dat de zogenoemde As van Verzet (waarover hieronder meer) sterker en eensgezinder is dan ooit. Op papier is Teheran de voor de hand liggende vlaggendrager van de Palestijnse zaak. De diplomatieke toenadering tussen Irans aartsvijanden Saoedi-Arabië en Israël staat voorlopig in de vriezer. Nu lonkt voor Iran de kans om de regionale orde ingrijpend te veranderen en – wie weet – Israël er eindelijk onder te krijgen. Een win-winsituatie gloort.

Maar wacht, zo gemakkelijk incasseert Iran zijn lokkende winst toch niet. Teheran streeft er inderdaad naar een krachtige en zelfverzekerde regionale macht te zijn. Maar sinds de Hamas-aanval van 7 oktober stellen de Iraanse leiders zich opvallend terughoudend op. Eerder lijkt sprake van een delicate balanceeroefening. Ondanks alle strijdbare retoriek voelt Teheran zich blijkbaar niet zeker genoeg om 'haar' As van Verzet in te zetten om beslissende nieuwe fronten te openen in het Midden-Oosten tegen met name Israël en de VS.

De As van Verzet is een los-vast verband aangestuurd door Iran. De ad hoc-club bestaat uit Hezbollah, de Jemenitische Houthi-rebellen, Hamas en sjiitische milities in Irak en Syrië. Hezbollah is militair gezien het krachtigste lid van de As van Verzet, primair door een uitgebreid arsenaal aan raketten.

Opflakkerende strijd

De Houthi-rebellen maken de scheepvaart in de regio onveilig. Hun gelikte propagandafilmpjes op sociale media hebben de Houthi's tot de *rockstars* van het anti-Israëliische verzet gemaakt. Een knappe Jemenitische 'piraat' werd door online-bewonderaars al snel 'Tim-Houthi Chalamet' gedoopt vanwege zijn gelijkenis met filmster Timothée Chalamet uit de kaskraker *Wonka*.

Syrische en Iraakse milities voeren met steun van Iran een regelmatig opflakkerende strijd tegen Amerikaanse troepen in het Midden-Oosten. Eind januari kwamen drie Amerikaanse militairen om in Jordanië door een drone-aanval. De afgelopen weken vielen ook tientallen Amerikaanse gewonden.

Geen beslissend offensief

‘Wanneer de misdaden van het zionistische bewind doorgaan’, dreigde opnieuw Khamenei, ‘zullen islamitische verzetskrachten ongeduldig worden.’ (Overigens, de Iraniërs hebben altijd een nogal losse relatie met Hamas gehad. Nog geen decennium geleden konden beide partijen niet door één deur omdat Hamas in Syrië de kant koos van de opstandelingen en dus tégen Irans bondgenoot president Bashar al-Assad. Bovendien hangt Hamas de soennitische variant van de islam aan en Iran de sjiiitische variant.)

Maar toch, tot een krachtig of zelfs beslissend collectief offensief tegen Israël en de VS ‘via’ de As van Verzet is het nog niet gekomen. Voorlopig moet de conclusie zijn dat Iran volop chaos kan veroorzaken, maar niet bereid is – en zich niet in staat acht – om een beslissend offensief aan te gaan.

Wellicht kan deze conclusie nog iets verder worden uitgesponnen: de As van Verzet is niet op deze aarde om grootschalig in het offensief te gaan en Israël van de aardbodem te vegen (en de Amerikanen uit het Midden-Oosten te jagen). Haar ware bestaansrecht is bovenal om Iran zelf te verdedigen door Israël en de VS af te schrikken met het vooruitzicht van een frustrerende en niet-te-winnen regionale guerrilla-oorlog.

Zoals Ali Vaez van de International Crisis Group vaststelde, zou de Gaza-oorlog zelfs het effect kunnen hebben dat Iran er onzekerder door wordt. Duidelijk is in elk geval dat de leiders in Teheran geen zin hebben om bij een grootschalige oorlog betrokken te raken. Dat heeft ook te maken met de voortslepende binnenlandse economische crisis en de gebrekkige steun voor een oorlog onder de eigen bevolking. Een beslissende confrontatie met Amerika zou simpelweg te riskant zijn.

Iran wil kroonjuweel niet verspelen

Het is niet eens zeker dat Iran vooraf wist van de Hamas-aanval van 7 oktober. Hoe dan ook, Teheran toonde zich verrast door de impact die de aanval had en de meedogenloze reactie van Israël. Iran lijkt niet van plan Hamas tegen elke prijs te redden. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat Iran Hamas heeft aangezet tot de aanval van 7 oktober.

Iran lijkt door de Hamas-aanval eerder ietwat uit het lood geslagen. Bovendien betaalt het zelf wel degelijk een prijs. Israëlische en Amerikaanse vergeldingsaanvallen kostten het leven van verschillende officieren van de Iraanse Revolutionaire Garde in Syrië en Libanon. Iran reageerde op zijn beurt met onder meer een raketaanval op een vermeend hoofdkwartier van de Israëlische geheime dienst Mossad in het Iraakse Erbil. Maar daar blijft het voor nu bij. Hezbollah is een kroonjuweel van de As van Verzet. Zoiets wil Iran niet verspelen aan het Israëliisch-Libanese front. Veelzeggend genoeg is bijvoorbeeld de Amerikaanse ambassade in Bagdad gespaard gebleven, toch een voor de hand liggend doelwit.

Poppenspeler Iran is niet almachtig

In breder perspectief is de Iraanse bedachtzaamheid alleszins begrijpelijk. Iran is de afgelopen decennia altijd al bezig geweest om zijn militaire zwakte tegenover Israël en de VS om te zetten in een voordeel. Dit staat bekend als asymmetrische oorlogvoering. Via de As van Verzet kan Iran – op momenten en plaatsen naar eigen keuze – flinke speldenprikken uitdelen aan Israël en zijn bondgenoten.

Iran levert het geld, de kennis en de wapens. Terwijl *proxies* als Hezbollah, Houthi's, sjiiitische milities en Hamas het vuile werk opknappen, houdt Teheran als een poppenspeler de touwtjes in handen. Overigens is ook de poppenspeler niet almachtig. De groeperingen binnen de As van Verzet zijn sterk geworteld in hun lokale gemeenschappen, met hun eigen wensen en grieven. Zeker de Houthi-leiders in Jemen laten zich niet zomaar sturen. 'Adviezen van Teheran slaan ze vaak in de wind', benadrukt ook Ali Vaez.

Nog een ander averechts effect is denkbaar. Als de Gaza-oorlog Iran inderdaad confronteert met zijn eigen beperkingen en minder zelfverzekerd maakt, dan zouden de leiders in Teheran wel eens naar een eeuwig verleidelijke optie kunnen grijpen: hervatting van het kernwapenprogramma. Dan lonkt immers hetzelfde soort militaire immuniteit waarover bijvoorbeeld Rusland en Noord-Korea beschikken.

Laten we niet vergeten dat Iran al een behoorlijk stuk op weg was met zijn kernwapenprogramma. In 2018 trok president Donald Trump de stekker uit de *Iran Nuclear Deal*. Sinds die tijd is Teheran stapje voor stapje doorgegaan met uitbreiding van het atoomprogramma. De internationale gemeenschap (met name het Internationale Atoomagentschap IAEA) heeft minder zicht op Iraanse

atoomfaciliteiten. Volgens sommige schattingen heeft Iran aan één maand voldoende om genoeg verrijkt uranium te produceren voor enkele bommen. Voor de bouw van werkende atoomwapens heeft Iran nog enkele maanden extra nodig, volgens dezelfde schattingen.

Een nakende Iraanse kernbom

Zo'n scenario zou Israël en de VS ertoe kunnen brengen preventief Iraanse atoomfaciliteiten te bombarderen. Israël heeft altijd gezworen dat geen enkel ander land in de regio over kernwapens zal kunnen beschikken. Nu Israël en zijn bondgenoten afgeleid zijn, zou Teheran de komende maanden en zelfs jaren wel eens als een *window of opportunity* kunnen beschouwen. En als Iran eenmaal beschikt over voldoende verrijkt uranium en zelfs (componenten van) kernwapens, is een militaire 'oplossing' voor Israël en de VS welhaast ondoenlijk. In het uitgestrekte Iran laten de onderdelen van het kernwapenprogramma zich betrekkelijk gemakkelijk verspreiden en verbergen.

Volgen we deze redenering verder, dan is het grootste risico niet zozeer dat Iran de hele regio in brand zal zetten vanwege Gaza. Het risico zit 'm eerder in de vraag of Teheran zijn aantoonbare zwaktes en onzekerheden zal omzetten in een niet uit te sluiten stap: de definitieve verwerving van kernwapens. Geen van de betrokken partijen stuurt momenteel aan op een regionale oorlog vanwege Gaza. Israël en de VS al helemaal niet. Maar geconfronteerd met het vooruitzicht van een nakende Iraanse kernbom...

Militair historicus [Christ Klep](#) publiceert in *Wynia's Week* regelmatig zijn actuele analyses over oorlog en andere veiligheidskwesties.

Wynia's Week verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!